

## SPOMENICI U „MERI ŠAKE“: FORMAT I MOBILNOST U SKULPTURI OLGE JEVRIĆ

dr Ana Ereš<sup>1</sup>

<sup>1</sup>Odeljenje za istoriju umetnosti, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

ana.eres@f.bg.ac.rs

U osvrtu na svoju pedesetogodišnju umetničku karijeru, beogradska vajarka Olga Jevrić (1922–2014) je 2002. godine govorila o formatu svojih skulptura na sledeći način: „Dobrim delom, svoje skulpture sam zamišljala kao prostorne događaje u kojima se boravi. Mali formati nastajali su kao modeli za veće skulpture. Mnogi komadi lišeni su tog svog prava. (...) Nije mi uspelo da svoje vizije ostvarim... One su se zatekle u meri – kako volim da kažem – moje šake. Objektivne prilike određivale su i materijal i format. (...) Ričard Sera – jedan od danas najznačajnijih umetnika nikad ne bi bio to da je format njegovih projekata ostao u meri šake“. U periodu između 1954. i 1962. godine Jevrić je izvela oko trideset Predloga za spomenike koji nikada nisu realizovani u velikom formatu i u javnom prostoru. Razlozi ovoj nemogućnosti su višestruki. Sa jedne strane su posledica specifičnog koncepta komemoracije koji je umetnica razvila zauzimajući kritički stav prema onovremenoj dominantnoj retorici memorijalne plastike u socijalističkoj Jugoslaviji. Sa druge strane, ograničeni uslovi za produkciju u smislu dostupnog prostora za rad, raspoloživih materijala i tehničke pomoći dobrim su delom onemogućili njihovu realizaciju. Pored navedenog, patrijarhalno strukturirani odnosi koji su uređivali svet umetnosti su imali značajnog uticaja na ovakav ishod umetnicinog angažovanja na polju memorijalne plastike. Međutim, mali format, u kome su Predlozi za spomenike izvedeni, otvorio je mogućnost ovim skulpturama da putuju kroz različite umetničke i kulturne kontekste i učestvuju u velikom broju reprezentativnih izložbi u zemlji i inostranstvu u posleratnom razdoblju. U izlaganju se na osnovu rekonstrukcije dinamičnih izložbenih ruta Predloga za spomenike Olge Jevrić razmatraju njihovi infrastrukturni okviri mobilnosti u kontekstu kulturnih politika posleratne Jugoslavije koji su podstakli preoznačavanje ovih skulptura od memorijalnih ka estetskim objektima.